

TENKİTLİ NEŞİR KILAVUZU

(Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)

hazırlayanlar

Berat Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 1083

İSAM Yayınları 247

Başvuru Eserleri Dizisi 53

© Her hakkı mahfuzdur.

TENKİTLİ NEŞİR KILAVUZU

(Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)

hazırlayanlar

Berat Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

tarafından yayına hazırlanmıştır.

İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul

Tel. 0216. 474 08 50

www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın yönetmeni M. Suat Mertoglu

Yayın koordinasyon Erdal Cesar

Yayın editörü Mustafa Demiray

İmla İsa Kayaalp

Bibliyografya İsmail Özbilgin

Tasarım Ender Boztürk (iç), Hasan Hüseyin Can (kapak)

Yayın takip Sema Doğan

Bu eser

TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)

İkinci Klasik Dönem Projesi

kapsamında yayınlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap

İSAM Yönetim Kurulu'nun 13.05.2022 tarihli

ve 2022/03 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Haziran 2022

ISBN 978-625-428-056-6

Kapak görseli: Şemseddin Sıvâst, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul),

Yazma Bağışlar, 5738, 16°.

YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.

Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddesi, No: 11

Yenimahalle/Ankara

Tel. 0312. 354 91 31 Faks. 0312. 354 91 32

bilgi@tdv.com.tr

Sertifika No. 48058

Açıl, Berat (v.dğr.)

Tenkitle neşir kılavuzu (Osmanlı Türkçesi metinleri için) / haz. Berat

Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak. - İstanbul ; Ankara :

İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.

156 s. ; şkl. ; res. ; 23,5 cm. - (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 1083. İSAM

Yayınları ; 247. Başvuru Eserleri Dizisi ; 53)

Dizinin ve kaynakça var.

ISBN 978-625-428-056-6

İçindekiler

Kısaltmalar	7
Takdim	9
Teşekkür	11
Önsöz	13
Giriş: Tenkitli Neşrin Tanım ve Amacı	19
I. Tenkitli Metin Neşrinde İnceleme Bölümü	21
A. Müellifin Hayatı ve Eserleri	21
B. Tenkitli Neşri Hazırlanan Metnin Tanıtılması	22
II. Tenkitli Metin Hazırlama	25
A. Nüsha Tespiti, Tavsifi ve Seçimi	25
i. Nüsha Tespiti ve Tavsifi	25
ii. Nüsha Seçimi ve Şecere Oluşturma	29
a. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olduğu Durumlar	29
b. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olmadığı Durumlar	31
B. Metnin Yazılması ve Düzenlenmesi	34
i. Sayfa Düzeni	35
ii. Çeviri Yazı ve İmla	40
C. Metnin Tenkidi	54
i. Nüsha Farkı-Varyant	55
ii. Varyant Tercihi	56
iii. Varyant Gösterimi ve Aparat	59
iv. Metin Tamiri	67

- III. Dil İçi Çeviri 71
- IV. Notlandırma 75
- V. Kaynak Gösterme, Kaynakça ve Dizin Hazırlama 79
  - A. Kaynak Gösterme ve Kaynakça Oluşturma 79
  - B. Dizin Hazırlama 85
- VI. Lügatçe 87
- VII. Ekler 117
  - EK 1: Basılı Kataloglar ve Dijital Veri Tabanları 117
    - i. Basılı Kataloglar 117
    - ii. Dijital Veri Tabanları 120
  - EK 2: Tavsif Örnekleri 124
  - EK 3: Tenkitli Neşir Şeması 128
  - EK 4: Çeviri Yazı Alfabesi Kurulum ve Kullanım Rehberi 130
    - i. Kurulum 130
      - a. Windows için 130
      - b. Mac (iOS) için 130
    - ii. Yazım 131
  - EK 5: Sözlükler 133
  - EK 6: Biyografi Kaynakları 136
- VIII. Yararlanılan Kaynaklar 142
- IX. Tenkitli Neşir Hakkında Genel Bibliyografya 145
- X. Dizin 153

Takdim

Elinizdeki eser TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından İslam medeniyetinin h. 7-13. (m. 13-19.) yüzyıllar arası birikimini ilmî ve fikrî boyutlarıyla ortaya çıkarma amacıyla yürütölen “İkinci Klasik Dönem Projesi” kapsamında yayımlanmıştır. İSAM ayrıca h. 2-6. (m. 8-12.) yüzyıllar arasına odaklanan “Erken Klasik Dönem Projesi” ile bütöncöl bir perspektiften, geçmiş entelektöel mirasımızı gelişim, değişim ve sürekliliği içinde aydınlatmayı ve yeni çalışmalar için sağlam bir zemin oluşturmayı hedeflemektedir.

Şu ana kadar farklı türde faaliyet ve yayın çıktıları olan klasik dönem projelerinin temel uğraş alanlarından biri, söz konusu dönemlerde kaleme alınmış olup önemli bir kısmı hâlâ gün ışığına çıkmayı bekleyen yazma eserlerin ilmî esaslara uygun tenkitli neşridir. Bu türden bir uğraş, ilgili araştırmacıların yetiştirilmesini ve çeşitli alt yapı çalışmalarının ortaya konulmasını gerektirdiğinden, İSAM son on yılda öncelikle Arapça eserlerin neşrine yönelik çeşitli kurslar düzenlemiş ve bu kurslara katılanların kaynak ihtiyacını karşılamak üzere 2018 yılında İSAM araştırmacılarından Okan Kadir Yılmaz tarafından hazırlanan *İSAM Tahkikli Neşir Kılavuzu*'nu yayımlamıştır.

Arapça'nın yanı sıra Osmanlı Türkçesi de, beşerî ve tabii ilimlerden dinî ilimlere kadar farklı alanlarda çok sayıda metnin kaleme alındığı önemli bir İslam kültür dili olduğundan, proje kapsamında ihmal edilemeyecek bir önemi haizdir. Bu dildeki yazma eserlerin neşri konusunda ölkemizde yürütölen çalışmaların -yaklaşık bir asra yakın geçmişe sahip olsa da- dağınık bir görünüm arzettiğı ve kılavuz niteliğinde bir kaynağın henüz ortaya konulmadığı bilinmektedir. İşte hem genel anlamdaki bu eksikliği gidermek hem de merkezimizin 2017 yılından itibaren Osmanlı

Türkçesi ile yazılmış eserlerin neşri konusunda düzenlediği kurslar için uygulamaya yönelik bir metne/el kitabına duyduğu ihtiyacı karşılamak amacıyla elinizdeki kılavuzun yayımlanması gündeme gelmiştir.

Türkiye’de metin neşrine yönelik son bir asırda oluşan birikimi derli toplu ifade eden ve farklı alanlardan metinlerin neşrinde uygulanabilir bir yöntem sunmayı hedefleyen bu kılavuz, önümüzdeki günlerde dördüncüsü düzenlenecek “Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu” vesilesiyle yayıma hazırlanmıştır. Böylece kılavuzun sadece kurs katılımcılarına değil, İSAM’ın Türkiye’deki genel ilmi çitanın yükseltilmesi misyonu çerçevesinde edebiyat, tarih ve ilahiyat başta olmak üzere farklı alanlardan Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış metinlerin neşrine ilgi duyan herkese rehberlik etmesi hedeflenmiştir. “Tenkitli Metin Neşrinde İnceleme Bölümü”, “Tenkitli Metin Hazırlama”, “Dil İçi Çeviri”, “Notlandırma” ve “Kaynak Gösterme, Kaynakça ve Dizin Hazırlama” şeklinde beş ana bölümden oluşan çalışmanın sonuna eserde geçen terimlerin açıklandığı bir lügatçe de ilave edilmiştir. Ayrıca “Ekler” başlığı altında yazma eserlerin nasıl tavsif edileceğini gösteren örneklerle, tenkitli neşrin aşamalarına dair bir şemaya, tenkitli neşirde ihtiyaç duyulacak matbu/dijital kaynaklara ve donanımlara yer verilerek araştırmacıların istifadesi arttırılmaya çalışılmıştır. Çalışma, alana dair hazırlanmış genel bibliyografya ile sona ermektedir.

Elinizdeki çalışma kurumumuzda “Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu”nun düzenlenmesinde başından itibaren büyük emekleri bulunan Berat Açıl, Sadık Yazar, Kadir Turgut ve Özgür Kavak hocalarımız tarafından hazırlanmıştır. Bu vesile ile özellikle kendilerine ve tenkitli neşir kurslarına katılarak bu birikimin oluşmasında hissesi olan bütün hocalarımıza şükranlarımızı sunarız. Ayrıca yayın aşamasında bu eserin ortaya çıkmasında katkısı bulunan İSAM mensuplarının yanı sıra bu kitapta kullandığımız görsellerin çoğunu sağlayan ve yürüttüğümüz klasik dönem projeleri kapsamında ihtiyaç duyduğumuz yazmaların temininde desteğini esirgemeyen Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı’na da özellikle teşekkür ederiz.

Bu kılavuzun İSAM’da oluşturmaya çalıştığımız tenkitli neşir kitaplığına muhkem bir temel ve usul sağlaması dileği ile...

11 Haziran 2022

Prof.Dr. M. Suat Mertoğlu

İSAM Yayın Kurulu Başkanı

Teşekkür

Türkiye üniversitelerinde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin tenkitli neşrine yönelik yüzyılı aşkın süredir yapılan çalışmalarla ilmî bir birikim oluşmuştur. Bununla birlikte söz konusu birikim derli toplu bir kitap formatında bir araya getirilebilmiş değildir. Hal böyle olunca farklı disiplinler ve mahfiller kendi bakış açılarına uygun, tutarlı bir sistem geliştirmeye çalışmışsa da herkesin ittifak edebileceği bir yöntem geliştirilememiştir. Bu ihtiyaçtan hareketle dönemin TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) başkan yardımcısı M. Suat Mertoğlu'nun teklifi üzerine İSAM'da 2017 yılında ilk aşamada "Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu" başlıklı, katılımcılara Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış yazma eserlerin tenkitli neşri (edisyon kritik) konusunda ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik bir program düzenlemeye karar verdik. İki hafta sürecek kursları her sene tekrarlayarak Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin tenkitli neşrine yönelik farkındalığı yaymayı hedefledik.

Önceleri Osmanlı Türkçesi metin neşri daha ziyade edebiyat ve tarih alanıyla sınırlı iken son yıllarda Osmanlı ilim ve düşünce mirasına yönelik hemen her disiplinden akademisyenin artan ilgisi farklı disiplinlere ait metinlerin neşrini de gündeme taşıdı. Bu yüzden ilmî faaliyetlerinde Osmanlı Türkçesi'ni kullanan disiplinleri temsil etmeyi ve neşir konusunda onlara kılavuzluk etmeyi amaçlayan dersleri kurs programına dahil ederek yelpazeyi geniş tutmaya çalıştık. Bu bağlamda çok kıymetli birçok hocamız

bize katkı sundu. Kursun başından beri hem verdikleri derslerden hem de kurstaki birikimin bir kılavuza dönüşmesi noktasındaki teşvikleri ve yol göstericiliklerinden dolayı hocalarımıza ayrı ayrı teşekkür ederiz: Abdülkadir Özcan, Ahmet Tanyıldız, Ali Emre Özyıldırım, Ali İhsan Akçay, Bilal Kemikli, Bilgin Aydın, Ender Boztürk, Ersen Ersoy, Esmâ Şahin, Hanife Koncu, Hatice Aynur, Hayati Develi, Hilal Kazan, İhsan Fazlıoğlu, Kenan Özçelik, M. Fatih Köksal, Muhammet Nur Doğan, Muhsin Macit, Mustafa İsen, Mustafa Birol Ülker, Mustafa Koç, Mustafa Özağaç, Mücahit Kaçar, Nihat Öztoprak, Olcay Kocatürk, Orhan Bilgin (İsimler alfabetik olarak sıralanmıştır).

Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kılavuzu aslında İSAM'da tertip edilen kurslarda katılımcılara rehberlik etmek üzere hazırlanmaktaydı, fakat ihtiyacın genel olduğu düşüncesinden hareketle neşredilmesinde fayda olduğu sonucuna vardık. Kılavuzun son halini okuyup değerlendiren bütün hoca, meslektaş ve arkadaşlarımıza da minnettarız: Ahmet Sururi, Ahmet Tanyıldız, Ali Emre Özyıldırım, Ercan Alkan, M. Fatih Çalşır, Fatma Sabiha Kutlar, Furkan Öztürk, Göker İnan, Günay Kut, Hatice Aynur, İsmail E. Erünsal, İsmet İpek, Kenan Özçelik, M. Fatih Köksal, Mustafa Tahralı, Mücahit Kaçar, Okan Kadir Yılmaz, Orhan Ençakar, Mehmet Arıkan. Ayrıca Windows işletim sistemi için transkripsiyon sistemini geliştiren ve sunan Talat Öncü'ye teşekkür ederiz.

Tenkitli Neşir Kılavuzu'nun fikir aşamasından yayımlanmasına kadarki süreçte verdikleri destek için M. Suat Mertoğlu, Tuncay Başoğlu ve onların şahsında İSAM yönetimine müteşekkiriz. Kılavuzun yayım aşamalarındaki kıymetli katkılarından dolayı Mustafa Demiray, Erdal Cesar ve İSAM Yayınları'na teşekkür ederiz.

Hazırlayanlar

Önsöz

Matbaanın yaygın olarak kullanılmaya başlaması sonrasında kalemle alınan metinler için de geçerli olmakla beraber, daha çok matbaanın yaygınlaşması öncesinde, elle yazılan (yazma) eserleri metin tenkidi sürecinden geçirerek, müellifin elinden çıkmış olması muhtemel metne ulaşmayı hedefleyen tenkitli neşir (*édition critique*, *edisyon kritik*, *tahkik*) ameliyesi, uzun bir tarihe sahip, meşakkatli, ilmî bir faaliyettir. Yazma bilimindeki araştırmalar, tenkitli neşir çalışmalarının temelini oluşturan “asıl metne ulaşma” ve “nüshalar arası ilişkileri belirleme”ye yönelik sorunların tenkitli neşir teorisinin gelişmesinden önceki dönemlerden beri farkında olduğunu ve bunların çözümüne yönelik arayışların varlığını ortaya çıkarmıştır.

Tenkitli neşir; nüsha tespiti, nüsha mukayesesi, nüsha şeceresi oluşturma, nüshalar arasındaki farkların belirtilmesi, metin tenkidi, metin tamiri, dil içi çeviri ve notlandırma gibi aşamalardan oluşan zor bir süreçtir. Bu sebeple tenkitli neşri, bir alfabede yer alan harflerin bazı özel işaretler ilavesiyle başka bir alfabenin karakterlerine çevrilmesi anlamına gelen *çeviri yazı*dan ibaret sanmak aldatıcı olacaktır. Çeviri yazı, önemli olmakla birlikte tenkitli neşir sürecinde uygulanan birçok aşama ve yöntemden sadece biri olup tenkitli neşrin kusursuza yakın bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmeye yarayan bir araç olarak düşünölmelidir.

Metin tenkidi genellikle elde birden çok nüshası bulunan metinlere uygulanmakla beraber sadece tek nüshasına erişilebilmiş

metinler için de geçerli bir yöntemdir. Zira metin tenkidinin amacı, metnin müellifin elinden çıkmış haline ulaşmak için nüshalar arasındaki akrabalık ilişkilerini belirlemekle sınırlı olmayıp aynı zamanda metnin anlam dünyasını eksiksiz olarak ortaya koyma çabasını da kapsar.

Tenkitli neşrin temel gayelerini güden ilk uygulamalar, İslam medeniyetinde başta hadis metinleri olmak üzere farklı metinlerin nüsha ve rivayetleri karşılaştırılarak yapılmıştır. İlk versiyonları elde bulunmayıp tercümelerinde de zamanla ciddi bozulmaların olduğu bilinen klasik Yunan metinleri ile Kitâb-ı Mukaddes'in yeniden inşasına yönelik olarak yapılan çalışmalar da bu amaca matuftur. Mezkûr uygulama ve çalışmalar neticesinde, yakın yüzyıllarda daha sistemli hale getirilen tenkitli neşir yöntemi İslam medeniyet havzasında üretilen yazmaların neşri için de kullanılmaya başlanmıştır.

20. yüzyılda *stemmatik* yönteminin de revaç bulması ve yöntemin bir nazariye biçimine evrilmesinin katkısıyla daha ileri bir merhaleye taşınan tenkitli neşir çalışmaları, çoğunlukla müellif nüshası kayıp metinleri yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu durumda, söz konusu yöntemin iki temel varsayımından söz edilebilir: İlki, uygulandığı metinlerin binlerce yıl öncesine ait oluşu; ikincisi ise dinî metinlerin asıllarının büyük oranda yok olduğu/tahrif edildiği kabulüdür. Bu iki varsayım her telif geleneği için doğru değildir. Özellikle Osmanlı Türkçesi metinleri hesaba katıldığında elimizdeki metinlerin Batı'daki kutsal ve antik metinlere nispetle günümüze daha yakın zamanlarda yazıldığı görülür. Ayrıca İslam medeniyetinde oluşturulmuş bazı metinlerin müellif hattı nüshalarına ulaşılabilen; eserlerin ilk versiyonları ile mevcut nüshaları arasında, tenkitli neşir ameliyesini neredeyse imkânsız kılan geniş bir zaman aralığı çoğunlukla bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu tür metinlerde tenkitli neşrin amacına ulaşmak daha muhtemeldir.

Yüzyılı aşkın bir süredir Osmanlı Türkçesi metinlerine yönelik tenkitli neşir çalışmaları yapılmaktadır. *Tenkitli Neşir Kılavuzu* da

bu çalışmalar neticesinde oluşmuş birikimi derleyip daha sistemli şekilde sunan bir yöntem önermektedir.

Tenkitle Neşir Kılavuzu, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış her türden metnin neşredilmesine kılavuzluk etmek amacıyla hazırlanmıştır. Edebiyat, tarih ve ilahiyat başta olmak üzere farklı alanların araştırma sahalarına giren metinlerin neşredilmesine yönelik farklı uygulamalar bulunmaktadır. Elinizdeki kılavuz bu uygulamaları dikkate alarak hazırlanmış olup yapılanması, bölümlenmesi ve teklifleri ile söz konusu farklı uygulamaları karşılayacak ve birleştirecek şekilde telif edilmeye çalışılmıştır.

Mevcut Osmanlı Türkçesi metin neşirlerini tahlil ettiğimizde yaklaşım farklarının yanı sıra çeviri yazı sisteminin de ayrışmalarda belirleyici rol oynadığı sonucuna vardık. Bu doğrultuda metinlerin anlam boyutu dahil olmak üzere bütün filolojik özelliklerini yansıtmak amacıyla tam transkripsiyon kullanan yaklaşım ile metinlerin daha ziyade anlamlarına odaklanan ve hafif (kısmî/yarım) transkripsiyon kullanan yaklaşımın başat iki tarz olduklarını müşahede ettik. Bundan mütevellit, kılavuzda ikili bir çeviri yazı sistemi önerisinde bulunduk. Metnin anlamıyla beraber bütün filolojik özelliklerini yansıtmak isteyen araştırmacılar için tam transkripsiyon alfabesini, metnin daha çok anlamına odaklanan ve çeviri yazıyı gerektiği yerde, anlam karışmalarını engellemek üzere kullanmayı tercih eden araştırmacılar için ise hafif transkripsiyon alfabesini önerdik. Verilen örneklerin çeviri yazılı halleri birer tablo içinde gösterilmiş olup metinlerin tam transkripsiyonlu biçimleri tablonun sol tarafında, hafif transkripsiyonlu biçimleri ise tablonun sağ tarafında sunulmuştur. Dolayısıyla elinizdeki kılavuz tek bir metin olarak tasarlanmış olmakla beraber iki ayrı usulü içinde barındırmaktadır. Çeviri yazı dışında iki usulün ayrıştığı birkaç hususta, önerilerin birini metinde anlatıp diğerini dipnotta aktarma yoluna gittik. Böylece kılavuzun yapısını değiştirmeden iki ayrı uygulamayı tek bir metinde sunmaya çalıştık.

Kılavuzda ayrıntılı bir şekilde açıklanan kimi hususların daha iyi anlaşılmasını temin etmek üzere örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu

amaçla, yazmalardan ya da neşredilmiş metinlerden örnekler bazı tasarruflarla birlikte kullanılmıştır. Bu kılavuzda takip edilen usule uygun olarak bu örnek metinlerin alındığı kaynaklara dair künye bilgilerine “Yararlanılan Kaynaklar” kısmında yer verilmiştir. Çeviri yazıda tam ve hafif transkripsiyonun kullanılabilmesine dair alınan kararın bir sonucu olarak, elden geldiğince her bir örneğin iki farklı çeviri yazı usulünce de gösterimini sunmaya çalıştık.

Kılavuzda Osmanlı Türkçesi'nin farklı dönemlerindeki telaffuzunu yansıtmak üzere iki farklı imla kullanılmıştır. Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi kabul edilen 17. yüzyıl sonuna kadar olan dönemde yazılmış metinlerden seçilen örneklerin yazımında klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır. Her ne kadar kimi tartışmalı hususları içinde barındırsa da 18. yüzyıla birlikte Osmanlı Türkçesi'nin imlasında kimi değişimlerin meydana geldiği kabul edilmektedir. Bu sebeple bu dönem ve sonrasında kaleme alınmış metinlerden seçilen örneklerin imlasında büyük oranda günümüz Türkçesi imlası kullanılmıştır. Kılavuzda her bir örneğin ait olduğu dönem ayrıca belirtilmiştir.

Kılavuzun metni kadar ekler kısmı da araştırmacıya faydalı ve yardımcı olacak şekilde hazırlanmıştır. Bu kabilden olmak üzere kılavuzda kullanılan terimlerin daha iyi anlaşılabilmesi için metnin sonuna bir “Lügatçe” eklenmiştir. Bu lügatçe, genel bir tenkitli neşir veya yazma eserler lügatçesi olmayıp sadece bu kılavuzda kullanılan terim ve kavramların tariflerini vermek üzere eklenmiştir. Dolayısıyla tenkitli neşir veya yazma eserlerle ilgili olmakla beraber kılavuzda yer almayan kimi terim ve kavramlara tabii olarak lügatçede de yer verilmemiştir.

Nüsha tespiti için yapılacak araştırmalarda kolaylık sağlamak amacıyla “Basılı Kataloglar ve Dijital Veri Tabanları”na yönelik bir liste eklenmiştir. Buradaki katalog ve veri tabanları, dünyadaki bütün yazmaları kapsamamakla birlikte Türkçe yazma barındıran katalog ve veri tabanları için iyi bir başlangıç noktası sayılabilir.

Nüsha tespitini kolaylaştıracak katalog ve veri tabanlarına yönelik bir ekten sonra nüsha tavsifinin nasıl yapılacağını örneklemek

üzere “Tavsif Örnekleri” adı altında iki adet nüsha tavsifi örneği barındıran bir ek sunulmuştur. Bununla, her nüshanın farklı özellikleri olmakla beraber, araştırmacının bir nüshayı nasıl tavsif edeceğine dair yol gösterici olduğuna inandığımız örnekler sunmayı hedefledik.

Kılavuzun önemli eklerinden biri de “Tenkitli Neşir Şeması”dır. Bu şema, araştırmacıların neşrin kaç kısımdan müteşekkil olduğunu, her bir kısımda hangi aşamaların bulunduğunu, bu aşamalarda neler yapılması gerektiğini ve bunları yapabilmek için ne gibi kaynakların kullanılması lazım geldiğini bir bakışta anlayabilmelerini temin etmeyi amaçlamaktadır. “Tenkitli Neşir Şeması”, aynı zamanda bir kontrol çizelgesi olarak da kullanılabilir. Böylece araştırmacı tenkitli neşrin herhangi bir aşamasında elindeki şemaya müracaat ederek doğru yolda olup olmadığını, neleri doğru yaptığını, hangi hususlarda eksikleri olduğunu kendi başına kontrol edebilecektir.

Kılavuzun ekler kısmına bir “Yararlanılan Kaynaklar” bir de “Genel Bibliyografya” eklenmiştir. Adlarından da anlaşılacağı üzere ilki bu kılavuz hazırlanırken zaman zaman başvuru ve kimi hususlar açıklanırken faydalanan kaynakları muhtevirdir. İkincisi ise, kuşatıcı olmamakla beraber, tenkitli neşre dair olmak üzere kaleme alınmış önemli bazı eserleri içermektedir. Bu iki ek, tenkitli neşir konusunda daha fazla okuma yapmak ve derinleşmek isteyen okur ve araştırmacılara yardımcı olacağı düşüncesiyle kılavuzun sonuna dahil edilmiştir.

Kılavuzun ekler kısmında hem Windows hem de iOS işletim sistemleri için çeviri yazı alfabesinde bir standart sağlayabilmek amacıyla “Çeviri Yazı Alfabesi Kurulum ve Kullanım Rehberi”ne yer verilmiştir. Böylece tenkitli neşrin metin tesisi aşamasında farklı çeviri yazı programlarına ve fontlarına gerek olmaksızın kolay çalışmayı, yaşanacak muhtemel uyumsuzlukların önüne geçmeyi ve bu konuda da bir birlik sağlamayı amaçlıyoruz.

İSAM’da düzenlediğimiz Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursları, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin neşrinde farklı usullerin

varlığını gösterdiği gibi bu alanda ilmi açıdan herkese hitap edilecek bir kılavuz ihtiyacını da ortaya koymuştur. Edebiyat, tarih ve ilahiyat alanları başta olmak üzere Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış metinleri neşreden akademisyen ve araştırmacılara yol göstereceğini umduğumuz bu kılavuz, yöntem birliği konusunda atılmış bir ilk adım addedilmelidir. Neşir yapmak isteyen araştırmacılara yardımcı olmak üzere bu kılavuzun düzeni ve içindekiler tablosu, hazırlanacak tenkitli neşir için örnek olacak şekilde sıralanmıştır. Dolayısıyla bu kılavuzun içindekiler tablosu, nihaî neşrin içindekiler tablosuna denk olacak şekilde tasarlanmıştır.